

PRIKAZ MONOGRAFIJE „AKUTNI POSTOPERATIVNI BOL”

AUTORI I STRUČNI REDAKTORI: prof. dr Dušica Stamenković i prof. dr Nebojša Lađević

Autori:

Dejan Nešić, vanredni profesor, Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu; Institut za Medicinsku fiziologiju, Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu;

Nebojša Knežević, Clinical Associate Professor of Anesthesiology and Surgery, Vice Chair for Research and Education; Department of Anesthesiology, Advocate Illinois Masonic Medical Center, Chicago, Illinois, USA; Department of Anesthesiology, College of Medicine, University of Illinois, Chicago, Illinois, USA; Department of Surgery, College of Medicine, University of Illinois, Chicago, Illinois, USA; Vice Chair for research and Education at Advocate Illinois Masonic Medical Center and Clinical Associate Professor of Anesthesiology and Surgery at University of Illinois, Chicago, USA;

Ivana Budić, docent, Medicinski fakultet Univerziteta u Nišu; doktor medicine i doktor medicinskih nauka, specijalista anesteziologije sa reanimatologijom, Klinika za anesteziologiju i reanimatologiju Kliničkog centra u Nišu

Saradnici: **Ivan Palibrk**, profesor, Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu; **Ivana Likić Lađević**, docent, Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu; **Dejan Marković**, asistent, Univerzitet u Beogradu, Medicinski fakultet; **dr Igor Pantić**, docent, Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu; **Predrag Stevanović**, profesor, Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu; **Filip Jovanović**, doktor medicine, Department of Anesthesiology, Advocate Illinois Masonic Medical Center, Chicago, Illinois, USA; **Vesna Antonijević**, doktor medicine, Centar za anesteziologiju i reanimatologiju; Klinički centar Srbije, Beograd; **Maja Milinić**, doktor medicine, Centar za anesteziologiju i reanimatologiju; Klinički centar Srbije, Beograd; **Jelena Jovičić**, doktor medicine, Centar za anesteziologiju i reanimatologiju; Klinički centar Srbije, Beograd

Izdavač: MEDIJA CENTAR „ODBRANA” Beograd

U mojim rukama se nalazi monografija „Akutni postoperativni bol”. Autori i stručni redaktori prof. Dušica Stamenković i prof. Nebojša Lađević su okupili stručnjake koji su po prvi put na našim prostorima obradili temu sa kojom se suočavamo kao anesteziolozi i hirurzi. Rukopis je rezultat zajedničkog rada autora sa Medicinskog Fakulteta VMA Univerziteta Odbrane u Beogradu, Medicinskog Fakulteta Univerziteta u Beogradu, Medicinskog Fakulteta Univerziteta u Nišu i College of Medicine, University of Illinois, Chicago, Illinois, USA. Po prvi put u regionu jedan rukopis obrađuje akutni postoperativni bol na ovako sveobuhvatan način. Rukopis je na jedinstven način objedinio teorijska znanja iz patofiziologije i genetike bola, prenošenje tih znanja u praksu, organizaciju terapije bola i praktične vodiče za terapiju akutnog postoperativnog bola u širokom spektru situacija.

Monografija je podeljena u 12 poglavlja: 1. Patofiziologija akutnog postoperativnog bola; 2. Predisponirajući faktori za pojavu akutnog postoperativnog bola; 3. Monitoring bola; 4. Terapija akutnog postoperativnog bola; 5. Farmakološka terapija akutnog postoperativnog bola; 6. Regionalna anestezija u terapiji akutnog postoperativnog bola; 7. Kombinovana spinalno-epiduralna analgezija; 8. Nefarmakološke metode u terapiji bola; 9. Terapija bola u jedinici intenzivnog lečenja; 10. Terapija akutnog post-

operativnog bola posebnih kategorija pacijenata; 11. Terapija akutnog postoperativnog bola u dečijem uzrastu; 12. Hronični postoperativni bol.

Na samom početku monografije se nalazi poglavlje prof. Dejana Nešića koje obrađuje patofiziološke mehanizme nastanka akutnog postoperativnog bola. Tekst je praćen originalnim slikama koje sumiraju i čitaocu omogućavaju da shvati složenost samog procesa. Ako kažu da slika govori više od reči, prof. Nešić je to pokazao na originalnim slikama rađenim za ovu monografiju, a na kojima sumira i na interesantan način prikazuje puteve bola.

Autori uvode čitaoca u svet kompleksnosti bola i prikazuju brojne faktore koji mogu da utiču na kvalitet postoperativnog bola, kao što su: pol, starost pacijenta, genetski faktori, nocicepcija i postojanje perzistentnog postoperativnog bola. Interesantno je i poglavlje koje prikazuje paletu instrumenata, a iskusni autori su budućim istraživačima u oblasti bola dali savete za njihovu praktičnu primenu. Na ovo poglavlje se nadovezuje prikaz eksperimentalnih modela bola, koji nas uvodi u polje translacione medicine i obrazlaže neophodnost za multimodalnim i multidisciplinarnim pristupom terapiji akutnog postoperativnog bola.

Autori nam približavaju pojam tzv. sinergističke analgezije i obrazlažu sve aktuelne probleme u terapiji i moguće unapređenje same terapije. Poglavlje se završava vrlo važnom, praktičnom i jednostavnom šemom za unapređenje terapije bola u zdravstvenim ustanovama u našoj zemlji. Poglavlje posvećeno farmakološkoj terapiji bola prikazuje poznate palete analgetika i adjuvante koji se koriste u terapiji bola, a dodatno je oboženo novijim saznanjima o nama dobro poznatim lekovima. Tehnike regionalne anestezije i analgezije su prikazane u savremenom svetlu primene regionalne analgezije u svakodnevnoj praksi. Posebno poglavlje je posvećeno nefarmakološkim metodama koje u savremenoj terapiji bola poprimaju sve veći značaj, naročito u vremenu kada se čine naponi da se količina primenjenih opioida svede na minimalno moguću.

Značaj poglavlja koje se bavi terapijom bola kritično obolelog pacijenta je u prikazu različitih modaliteta terapije bola, uključujući i kontraverznu primenu regionalne anestezije kod ove specifične grupe pacijenata. Ono što Ovo poglavlje je posebno važno za intenziviste jer detaljno obrađuje problem "sindroma nakon lečenja u JIL" (*post-intensive care syndrome*). U monografiji je obradđena i tema apstinencijalnog sindroma na koji se retko misli u svakodnevnom radu, kao i problema opioidne zavisnosti u jedinici intenzivnog lečenja i nakon izlaska iz bolnice.

Autori su posvetili pažnju i posebnim grupama pacijenata, kao što su gerijatrijska populacija, trudnice i porodilje, pacijenti sa insuficijencijom bubrega i jetre, ali i sve češća grupa pacijenata koji su opioidni zavisnici. Posebno su prikazane karakteristike bola u različitim dečijim uzrastima. Autori su ponudili brojne skale, kao i rešenja za terapiju bola u dečijem uzrastu. Takođe, prikazan je i značaj primene regionalne anestezije u dečijem uzrastu. Hronični bol, kao veliki problem neadekvatno lečenog postoperativnog bola, obrađen je prikazom potencijalnih uzroka i načina njegove prevencije.

Pred nama se nalazi štivo koje će doprineti širenju znanja o akutnom postoperativnom bolu. Svakako da je reč o monografiji koja bi trebalo da se nađe u našim rukama, ali i da bude dostupna medicinskom osoblju na hirurškim odeljenjima, jer nudi tabelu neopioidnih analgetika sa preporukama za njihovu primenu. Po prvi put u našoj zemlji možemo da pronađemo preporuke za terapiju bola za različite vrste hirurških zahvata.